

KILDNE SPØRGSMÅL TIL DEBAT

Af Jørgen Felbo

På Grønlands Landsråds forårssamling, der begynder i midten af næste måned, stilles landsrådets medlemmer over for flere vanskelige spørgsmål, ikke for at træffe beslutning, men dog for at søge frem mod en eller anden principiel hovedattitude over for dem. Sandsyligheden taler for at spørgsmålene, skattesagen og problemerne omkring den grønlandske læreruddannelse, vil få to eller måske endog tre behandlinger i landsrådet.

Der har allerede på forhånd været nogen offentlig debat om disse spørgsmål, men det er næppe forkert at sige, at den såkaldt brede grønlandske befolkning endnu står overordentlig famlende over for de problemer, der indeholdes i de to sager. Man har da også set i grønlandske lokalblade inden for de sidste måneder, at kravet om politisk orientering i almindelighed og oplysning om skattespørgsmål – „hvad er skat“ – i særdeleshed er levende.

Man har derfor nok i første omgang lov at gå ud fra, at landsrådets sekretariat og landsrådets medlemmer vil benytte enhver lejlighed til i månederne frem til sommer-samlingen at bringe orientering ud til befolkningen om de betydningsfulde spørgsmål. Det må virke inspirerende i denne forbindelse, når en så begavet dame som landsråds-tolken, translatør Guldborg Chemnitz i lokalbladet „Sermitsiak“ i Godthåb indtrængende taler om landsrådsmedlemmernes og de grønlandske folketingsmænds forpligtelse til at oplyse og informere med ordene: „Politikere, fortæl os hvad I laver, og hvad I mener, og spørg os, hvad vi synes om jeres planer og meninger“.

Man må håbe, at landsrådets kommende informationsafdeling ikke bliver en sovepude for medlemmerne, men en igangsætter på informations- og oplysningsfronten. Ifølge landsrådsformand Erling Høegh vil landsrådet under april-mødet få en orientering om skattespørgsmålet af formanden for det udvalg, der gennem en række måneder har arbejdet med sagen.

Af bemærkninger i foredrag og bladudtalelser synes det at fremgå, at landsrådet forlods er sympatisk stemt over for et grønlandsk skattesystem, der kommer til at operere med en høj såkaldt bundgrænse, – med andre ord et system, der kun beskatter de højere indkomster, mens store grupper fritages for skattebetaling. Der har været nævnt en bundgrænse på 30.000 kr., men også andre tal har været fremme.

En sådan ordning vil betyde, at det i alt væsentligt bliver de udsendte, der kommer til at betale direkte skat i Grønland, idet dog også større grønlandske erhvervsdrivende, fiskere og handlende kommer med. Der bliver tale om en „skat på den økonomisk overklasse“. At de udsendte specielt kommer i søgelyset vil fremgå af, at det vistnok er de udsendtes mindretal, der tegner sig for halvdelen af indkomstmassen i dagens Grønland.

Adskillige ting taler for et sådant system, og da specielt for, at de udsendte nu kommer ud af deres grønlandske skattely og gennem direkte skat bidrager til det samfund, der for kortere eller længere tid er deres.

Et skattesystem med høj bundgrænse vil først og fremmest være relativt let håndterligt. Det vil næppe kræve nogen stor administration, og derfor næppe betyde nogen voldsom øget økonomisk byrde. Tanken om at skulle ansætte stribevis af nye folk i administrationen, at omkostningerne ved indkrævning af skattens mønt ikke står i noget rimeligt forhold til de summer, der kan tages hjem gennem skatten, er vel umiddelbart direkte afskrækkende.

Systemet med den høje bundgrænse vil yderligere give den grønlandske befolknings hovedmasse en mulighed for at vænne sig til begrebet direkte skat gennem en „indkøringsperiode“. Ingen siger jo, at den høje bundgrænse skal ligge fast i al fremtid. „Indkøringsperioden“ vil netop kunne bruges til den orienteringsvirksomhed og indlevelse, der givetvis fandtes i de første år.

I tilvænningsperioden vil der yderligere være en mulighed for, at de mange, der holdes fri af skatten, kan bringe deres økonomi på fode, kan lære at håndtere penge, kan spare op og investere eller anskaffe de varige forbrugsgoder til hjemmet, der mere og mere vil blive betragtet som en nødvendighed også i Grønland.

Vender man sig specielt til spørgsmålet om det rimelige i, at de udsendte kommer til at betale skat i Grønland, må det siges at situationen i dagens Grønland, navnlig hvad byforhold angår, nu er så normaliseret i forhold til vilkårene i Danmark, at motiveringen for at yde de udsendte så betydelige særprivilegier som nu sammenlignet med situationen i Danmark, ikke længere er til stede. Det kan ikke længere være rimeligt at opretholde fiktionen om, at danskerne i Grønland lever under et så uhyre pres og under så fremmedartede forhold, at de skal fritages for de byrder, der nu engang følger med at være samfundsborger.

Man må da også tro, at de udsendte i Grønland – måske efter en periode med vrede og måske endog truende replikker („så rejser vi hjem“) vil forstå og anerkende, at de ikke er så ringe stillet endda, selvom de også pålignes en skat, der jo efter alt at dømme vil blive væsentligt mere lempelig, end man kender til det i Danmark.

Givet er det, at hele sagen vil ende i noget nær en parodi, såfremt de udsendte via deres organisationer finder det rigtigt at stille krav om lønkomensationer til opvejelse af den direkte skat. Noget sådant bør ikke komme på tale, og i hvert tilfælde bør det ikke imødekommes. Der er brug for, at man nu blandt de udsendte i Grønland erkender, at vilkårene der med hensyn til goder og forpligtelser nærmer sig de danske, – at de udsendte dermed erklærer sig solidariske med det samfund, der efter deres eget ønske er blevet deres samfund for kortere eller længere tid.

Det her nævnte og antagelig adskilligt mere taler således for, at landsrådet vedtager indførelse af direkte skat i Grønland med en – i første omgang – høj bundgrænse.

Men der er også ting, der taler derimod. Kraftigst er det vel kommet til orde i en ledende artikel i „Sermitsiak“ – et blad, der iøvrigt efter sidste redaktørskifte er blevet et væsentligt og vigtigt led i den grønlandske debat – hvor bladets ansvarshavende redaktør, programsekretær Niels Højlund og medlem af redaktionsstaben, translator Peter Kreutzmann i skøn samdrægtighed har udslynget en bandstråle imod tanken om den høje bundgrænse. De siger, at „dette sentimentale galmandsværk må standses“, de kræver en skattemæssig ligestilling mellem danskere og grønlandere, altså en skattebundgrænse på omkring 10.000 kr. for forsørgere og de udbryder i et „Råb det så højt, at det kan høres helt ned til skrivebordene i det fjerne København“.

Om dette sidste kunne man måske have lov at mene, at det grønlandske blad med større ide kunne råbe blot så højt, at landsrådet lige henne om hjørnet kunne høre det, idet landsrådet jo uden al tvivl også i denne sag vil få en udslaggørende rolle at spille.

Den grønlandske kommentar går i sin argumentation på, at skattesagen har en overvejende politisk-psykologisk ide. „Om der så end ikke bliver en eneste øre i overskud fra skatten, fordi det hele medgår til administration, så er den en politisk og social nødvendighed i dagens Grønland“, hedder det, hvilket vel må betyde, at „Sermitsiak“ også ville vende sig imod en ordning, der betingede at staten betalte for en ny skatteadministrations opbygning og drift, mens landskassen fik skattens provenue.

Højlund og Kreutzmann siger i deres indtrængende kommentar til skattesagen, at en skatteordning, der inddrager alle i Grønland ned til 10.000 kr. grænsen „simpelthen er den eneste mulighed, hvis det grønlandske samfund skal genvinde sin selvrespekt.“ Lidt uvenligt tilføjes det, at en høj skattegrænse vil få de udsendte til „endnu engang at sole sig i egen selvretfærdighed, og de fastboende skal nok gang på gang få stukket i næsen, at nu betaler man ikke alene til Grønland over skatten i Danmark, man betaler også, når man som udsendt arbejder heroppe.“

„Sermitsiak“ artiklen slutter med ordene: „Det er grønlandernes demokratiske ret at få lov til at betale skat, ellers får de aldrig noget at sige over deres eget lands udvikling.“

Man kunne have ønsket, at det grønlandske blads ganske stærkt virkende indlæg i den indledte skattedebat havde kunnet fremkomme uden både hentydningen til de sig i selvretfærdighed solende udsendte og uden den afsluttende passus om grønlandernes adgang til at have noget at skulle have sagt over deres eget lands udvikling.

Overførslen af de vældige milliardbeløb fra den danske statskasse til Grønland, der jo er en kendsgerning som alle kan tage og føle på, betragtes almindeligt i Danmark som en naturlig investering fra en del af riget til en anden. Normalt er der ikke noget, der giver anledning til diskussion mellem danskere, men vel nok til konstatering som andre statsudgifter konstateres.

Og hvad vendingen om grønlandernes indflydelse angår er det vel værd i stilfærdighed at henvise til, at Grønlands udviklingslinje efter grundloven af 1953 er fastlagt i nøje overensstemmelser med de ønsker, som Grønlands Landsråd har fremsat eller som grønlandske medlemmer af forskellige udvalg og råd og kommissioner har formuleret. Der kan næppe henvises til mere end een sag, hvor Folketinget mærkbart ændrede en landsrådsbeslutning. Det var i skoleloven, og da var Folketinget som bekendt mere grønlandsk end grønlanderne.

Sådanne ytringer tjener derfor næppe til at videreføre den roligt-saglige dansk-grønlandske dialog.

Derimod vil det grønlandske blads egentlige ide med den citerede skatteartikel uden al tvivl have sin mission som oplæg til den debat, der forestår i Grønlands Landsråd. Hvor lykkelige landsrådets medlemmer og befolkningens flertal så er for de fremsatte tanker er en anden og i og for sig uvæsentlig sag. Et grønlandsk blad har, med rygdækning både fra udsendt og grønlandsk side i redaktionen, givet udtryk for en klar stillingtagen. Den burde være startskuddet for energisk offentlig debat i Grønland om dette emne ført jævnsides med en elementær oplysning om, hvad skat egentlig er for noget, hvordan den virker i Danmark og hvilke muligheder der er for dens indførelse i Grønland. „Sermitsiak“ fortjener stor hæder for at have affyret dette startskud, – måske skulle bladet have nævnt, at grønlanderne og de udsendte, men altså i denne forbindelse med speciel nævnelse af grønlanderne i forvejen gennem den form for skat, der hedder afgifter, bidrager med meget store beløb til landskassen. Afgifterne – den indirekte beskatning i Grønland – indbringer så vidt vides op mod 40 mill. kr. om året til den grønlandske landskasse, så ingen kan sige, at grønlanderne (eller de udsendte) bare er „nydende“ medlemmer af samfundet.

Skattesagen bliver ikke let for landsrådet at tage stilling til. Spørgsmålene omkring den grønlandske læreruddannelse vil heller ikke være nemt tilgængelig.

Formentlig vil landsrådet også her få forelagt et materiale, der kan studeres og på hvis grundlag man kan tage stilling eller gå videre med offentlig debat og drøftelser i rådet.

Situationen er den, at landsrådet tidligere ved flere lejligheder har tilsluttet sig ønsket om, at den højere uddannelse i Grønland, realeksamen og læreruddannelsen fra Seminariet i Godthåb, i et og alt skal være jævnbyrdig og konkurrencedygtig med tilsvarende uddannelser i Danmark.

Imidlertid skiftes der nu signaler for den danske seminarieuddannelse. Kravene skærpes, og efter alt at dømme vil de skærpede krav ikke kunne tilgodeses i Grønland på seminariet der.

Der kan, hævdes det, blive tale om et valg: enten må man i Grønland sige til de unge, at læreruddannelsen i fremtidens Grønland bliver en sekundaiddannelse i forhold til den danske læreruddannelse, eller man må erkende, at grønlandske unge ikke på basis af, hvad det grønlandske undervisningsvæsen formår, kan erholde læreruddannelse i landsdelen.

Ingen af de to muligheder vil virke tillokkende i Grønland.

Måtte der i denne sag vise sig mulighed for at finde en tredje udvej, der med styrke kan placere det gamle Godthaab-seminariums lærere i en position, der bygger på deres tilstedeværelses nødvendighed i den grønlandske skole og på de helt specielle kvaliteter og muligheder, som den dobbeltsprogede lærer har i den grønlandske skole og i det grønlandske samfund. Med andre ord en tredje udvej, der konstaterer det oplagt rigtige, at den grønlandske lærer fra Seminariet i Godthåb uanset kommende ændringer i den danske seminarieuddannelse altid – personlig kvalitet forudsat – vil være ikke en andenklasser, men afgjort en førsteklasses medarbejder i den grønlandske skole, – vel værd at placere anseelsesmæssigt og økonomisk og avancementsmæssigt på bedste niveau.